

Ville Valavuo

Talonvaltausyhteisön synty ja kehitys Saksassa, Hollannissa ja Suomessa valtaajien itsensä mukaan

Kolme esimerkkitapausta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Viestinnän koulutusohjelma

Opinnäytetyö

14.4.2014

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Ville Valavuo Talonvaltausyhteisön synty ja kehitys Saksassa, Hollannissa ja Suomessa valtaajien itsensä mukaan 23 sivua + 1 liite 14.4.2014
Tutkinto	Medianomi
Koulutusohjelma	Viestinnän koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Digitaalinen viestintä
Ohjaaja(t)	Lehtori Raisa Omaheimo
<p>Opinnäytetyö tutkii yhteisön syntyä ja kehitystä talonvaltauskulttuurissa, sekä ympäristökäyttäjien ja poliittisen ilmapiirin vaikutusta valtauskulttuuriin. Opinnäytetyötä varten haastateltiin kolmen valtausyhteisön edustajia Saksasta, Hollannista ja Suomesta, ja jokainen haastateltu antoi oman näkemyksensä valtauskulttuurista ja yhteisön toiminnasta. Opinnäytetyön lähtötavoitteena oli avata valtauskulttuurin kehitystä, valtausyhteisöjen syntyä ja arvomaailmaa sekä toimintaan liittyviä periaatteita aiheeseen perehtymättömälle lukijalle, ja kumota talonvaltauksen yleisesti liitettäviä negatiivisia ennakkoluuloja.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytettiin henkilöhaastatteluja, koska henkilöhaastattelujen perusteella yhteisön toiminnasta saa yksityiskohtaisen kuvauksen. Näin ollen haastatelluilla oli mahdollista kertoa oma näkemyksensä valtauskulttuurin lähtökohdista sekä taustoista, joten tuloksien avulla oli mahdollista vertailla mm. valtaustoimintaan liittyviä lainsäädännöllisiä ongelmia eri maiden välillä. Tutkimukseen sisältyneet yhteisöt ja rakennukset olivat hyvin eri ikäisiä, joten yhteisöjen kehityksestä ja muutoksesta oli mahdollista tehdä huomioita sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä. Käsiteltävät case-esimerkit on esitelty opinnäytetyössä nimillä X, Y ja Z.</p> <p>Käsiteltävien case-esimerkkien toiminnassa oli paljon yhteneväisyyksiä maantieteellisestä sijainnista riippumatta. Toiminta oli jokaisen valtauksen kohdalla monipuolista ja siihen liittyi sekä asuinkäytössä olevia tiloja että yhteiskäytössä olevia avoimia tiloja, joissa mm. majoitettiin vieraita ja järjestettiin konsertteja. Myös yhteisöjen arvomaailmassa nousi esiin useita samoja asioita. Kaupallisista tahoista riippumatonta toimintaa ja tavallisen, markkinoiden hallitseman asuntojärjestelmän ulkopuolelle asettautumista pidettiin todella tärkeänä.</p> <p>Tutkimustulosten perusteella hylättyjä rakennuksia hyödyntämällä voitaisiin ratkaista useiden kaupunkien asunnottomuusongelmat. Valtausten avulla kohtuuhintaista asuntokantaa on mahdollista kasvattaa ja näin ollen tarjota mm. köyhyysrajan alapuolella eläville kohtuuhintaista asumista ilman uudisrakentamiseen liittyviä korkeita kustannuksia. Opinnäytetyöstä löytyvää tietoa voidaan käyttää hyödyksi mm. tiheästi asutettujen kaupunkien asumis- ja tilanpuuteongelmien ratkaisemisessa.</p>	
Avainsanat	Talonvaltaus, asuntopula, asunnottomuus, yhteisöllisyys

Author(s) Title Number of Pages Date	Ville Valavuo The Birth and Development of Squatting Culture in Germany, Netherlands and Finland according to the Squatters 23 pages + 1 appendix 14 April 2014
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Media
Specialisation option	Digital Media
Instructor(s)	Raisa Omaheimo, Senior Lecturer
<p>The purpose of this study was to find out how squatting communities are born and how the sense of community is experienced within three communities in Finland, Germany and the Netherlands. A squatting community is a group of people occupying abandoned buildings for different purposes such as starting a social center for arts, music, and workshops or creating an alternative housing strategy. There are a lot of similarities between squatting communities worldwide, but usually environmental and legal issues can vary from one country to another, so the community will have to face several problems in, for example, occupying buildings and dealing with eviction notices.</p> <p>Due to the specific subject, a qualitative research methodology was utilized in this study, and it consisted of three interviews with people involved in the squatting culture (one person from each community). Besides a brief history of the community and its development, each interview offered some personal views on the squatting culture and the values that were important to the community.</p> <p>The interviews revealed, as suspected, a lot of similarities in the values and behaviours of the communities. The most significant difference between Finland, Germany and the Netherlands was the way the state is dealing with squatted buildings and the people occupying them. Whereas Germany and Netherlands offered the squatters a chance to buy the occupied buildings, thus making them legal, in several cases the Finnish landowners tried their best to either evict the squatters or destroy the squatted buildings. In each community the people involved saw occupying abandoned buildings as a powerful way of freeing themselves from the boundaries of all the social structures concerning state-controlled housing. The most significant issue that led to squatting buildings was the shortage of affordable housing and free spaces for arts, concerts and workshops.</p> <p>The author recommends that states and landowners start reconsidering the cost of rental living and the possible use of abandoned buildings. There are several abandoned buildings suitable for social centers and housing purposes in every city all over the world, and at the same time cities are struggling with homelessness and severe housing deprivation rates.</p>	
Keywords	Squatting, homelessness, housing deprivation, community

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Talonvaltauskulttuuri	2
2.1	Valtauskulttuurin synty ja taustat	2
2.2	Yhteisöllisyyden periaatteita ja teoriaa	3
3	Syyt valtauksen taustalla	4
3.1	Asuntopula	6
3.2	Valtaus vaihtoehtoisena asumismuotona	6
3.3	Elinkeino, yrittäjyys ja yhteisöllinen toiminta	8
3.4	Ympäristönsuojelu	9
3.5	Poliittinen valtaus	11
4	Tutkimus ja haastattelut	12
4.1	Haastattelumetodin valitseminen	13
4.2	Haastateltavien valitseminen	13
4.3	Rakennusten esittely	14
5	Tutkimustulosten analyysi	16
5.1	Saksa	16
5.2	Hollanti	18
5.3	Suomi	18
6	Johtopäätökset	19
	Lähdeluettelo	22
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelurunko	

1 Johdanto

Opinnäytetyö tutkii yhteisöllisyyttä ja yhteisöjen syntyä talonvaltauskulttuurissa. Case-esimerkeiksi on valittu kolme valtausta Suomesta, Saksasta ja Hollannista. Case-esimerkit on esitelty opinnäytteessä nimillä Case X, Case Y ja Case Z. Aiheeseen liitetään usein negatiivisia ennakkoluuloja, ja tämän opinnäytteen tavoitteena on avata lukijalle talonvaltauskulttuurin taustoja ja valtausten syitä sekä kumota useiden maiden lainsäädännöstä löytyvä käsitys, jonka mukaan valtaaminen on yhteiskunnalle haitallista toimintaa. Opinnäytetyö on rajattu kolmeen yhteisöön, joita tutkitaan haastattelemalla valtaajia joko paikan päällä tai sähköpostitse.

Koska opinnäytteet ovat julkisia, tässä opinnäytteessä käsiteltävät valtaukset ja haastatellut henkilöt on esitelty nimettöminä tiedon väärinkäytön estämiseksi (lainsäädännön nojalla viranomaiset voivat käyttää henkilöiden nimiä tai muuta opinnäytteestä löytyvää tietoa mm. valtaajien rankaisun tai valtauksen häädön perusteena). Rakennusten nimet ja osoitteet sekä henkilöiden nimet on siis jätetty mainitsematta, mutta lainsäädännön ja siihen liittyvien ongelmien käsittelemiseksi opinnäytteessä on mainittu maat, joissa valtaukset sijaitsevat. Samoihin perusteisiin vedoten myös valokuvat rakennusten sisä- ja ulkopuolelta on jätetty pois opinnäytteestä. Koska opinnäytetyö tutkii yhteisöllisyyttä, valokuvat, osoitteet ja nimet ovat sisällön kannalta merkityksettömiä eikä niiden avulla olisi mahdollista tuoda merkittävää lisäarvoa tutkimuksen sisällölle.

Sosiaalisen median yleistymisen myötä yhteisöllisyys ja sen tuomat edut ovat olleet merkittävässä osassa mm. markkinoinnissa ja työelämässä ja liittyvät olennaisena osana viestinnän opiskeluun 2010-luvulla. Opinnäytteen tutkimusosasta löytyvät haastattelut tarjoavat lukijalle talonvaltauskulttuurin parissa eläneen henkilön näkökulman yhteisöllisyydestä ja sen ilmeneemisestä. Opinnäytteestä löytyvää tietoa on mahdollista hyödyntää mm. tiheästi asutettujen alueiden asumis- ja tilanpuuteongelmien ratkaisemisessa.

Aihe on valittu henkilökohtaisen kokemuksen ja mielenkiinnon pohjalta. Olen osallistunut valtausten toimintaan ja niissä järjestettyihin tapahtumiin 2000-luvulla mm. Italiassa, Ranskassa, Saksassa, Hollannissa ja Suomessa sekä seurannut valtausten kehittymistä ja valtaajien kohtaamia lainsäädännöllisiä ongelmia seurauksineen.

2 Talonvaltauskulttuuri

Talonvaltauksella tarkoitetaan toimintaa, jossa hylätty tai asuttamaton rakennus tai alue vallaan esimerkiksi asumiskäyttöön tai vapaaksi tilaksi, jossa voidaan järjestää yhteisöllistä toimintaa. Valtaajat eivät maksa alueesta tai rakennuksesta maanomistajalle vuokraa, eikä heillä näin ollen ole laillista oikeutta vallatun tilan käyttöön. Vaikka valtauskulttuuri on laajalle levinnyt ilmiö varsinkin köyhissä maissa, sitä käsitellään varsin harvoin ongelmana tai sosiaalisena asuntoliikkeenä. (Somerville & Sprigings 2005.)

Köyhissä maissa suurten kaupunkien laidalle kehittyneet asuinalueet, joista käytetään usein nimitystä *slummi* tai *hökkelikylä*, ovat muodostuneet lähes yksinomaan asukkaiden itse rakentamista taloista, jotka on rakennettu ilman maanomistajan lupaa. Vaikka osa näistä alueista saatetaankin ajan mittaan laillistaa, ne alkavat usein valtauksina, jotka toimivat alkeellisen infrastruktuurin varassa. Näin ollen alueilla on todella harvoin esimerkiksi viemärointiä, ja juomavesi on noudettava muualta. Jos alueelta löytyy sähköä, se on mahdollisesti varastettu ohi kulkevan voimalinjan kautta. (Somerville & Sprigings 2005.)

Asunnontarpeen takia tehtävät valtaukset ovat jo itsessään poliittisia ongelmia, ja niitä pidetään usein vastareaktiona yhteiskunnallisiin ongelmiin, joiden takia asunnontarve on syntynyt. Siinä missä köyhien maiden valtausten syynä on useasti asuntopula, rikkaammassa, länsimaisissa valtioissa valtaukset ovat monesti myös poliittisia tapahtumia, joissa valtaajat haluavat tietoisesti asettaa itsensä vallitsevan asuntojärjestelmän ja yhteiskunnallisten normien ulkopuolelle. (Peñalver 2009.)

2.1 Valtauskulttuurin synty ja taustat

Vaikka valtauskulttuurin syntymälle on vaikeaa löytää selkeää ajankohtaa, vastaavaa toimintaa on harjoitettu jo useiden vuosisatojen ajan. Vuonna 1649 Walton-on-Thamesin kaupungissa Isossa-Britanniassa Merchant Taylors' Company -vaateyrityksessä oppipoikana työskennelleen Gerrard Winstanleyn johtama True Levellers –ryhmä valtasi Saint George's Hillistä käyttämättömän maa-alueen. Gerrard Winstanley halusi rohkaista kansalaisia vastaavaan toimintaan, koska hän koki, että köyhillä on oikeus omaan maa-alueeseen siinä missä rikkailakin. Vaikkei True Levellers –ryhmä (ryhmää kutsutaan myös nimellä Diggers) välttämättä aloittanutkaan valtauskulttuuria, ryhmän toimintaa voidaan kuitenkin pitää varhaisena esimerkkinä valtauksille tyypillisestä suorasta toiminnasta. (Moan, Wates & Wolmar 1980.)

Winstanleyn ja True Levellersin toiminnan jälkeen valtauskulttuuri on kehittynyt ja levinnyt hiljalleen ympäri maailmaa. Kulttuuri on mukautunut ympäristöön ja eri aikakausina esiintyviin, rakenteellisiin asumisongelmiin (korkea vuokrataso, asuntopula), jotka jatkuvat edelleen. Teollistumisen ja kaupungistumisen myötä viljelysmaan vuokraaminen on vaihtunut vuokra-asumiseen, mutta pohjimmiltaan valtauskulttuuria ruokkiva ongelma on edelleen samanlainen: maanomistajien, kaupungin tai valtion asettama vuokrataso on osalle liian korkea, joten kohtuuhintaiseen asuntokantaan kuuluvia asuntoja ei riitä kaikille niitä tarvitseville. (Mayer 1993.)

Länsi-Saksassa 1970-luvulla alkaneet valtauksat johtivat urbaanin vastakulttuurin syntyyn. Kulttuurilla oli omanlaisensa infrastruktuuri, johon kuului esimerkiksi sanomalehtiä, kollektiiveja, feministiryhmiä ja talojen välistä yhteistyötä. Aktiivit olivat myös valmiita ottamaan osaa politiikkaan. Vastakulttuurin tueksi perustettu Autonomen-liike suojeli valtauksia hädöiltä ja osallistui kulttuurille ominaiseen suoraan toimintaan. (Mayer 1993.)

Useissa maissa käyttämättömien rakennusten ja maa-alueiden valtaaminen on lainsäädännön mukaan kiellettyä, mutta esimerkiksi Hollannissa 1960-luvulta alkaen kehittynyt asuntopula johti korkeimman oikeuden päätökseen, jonka mukaan valtaajat saatettiin häädätä vain oikeuden päätöksellä. Päätös helpotti etenkin pienituloisten asumista, ja samaan aikaan markkinoiden hintatason takia tyhjilleen jääneet rakennukset saatiin asuinkäyttöön. Vuonna 2010 konservatiivisen VVD-puolueen ja oikeistolaisen PVV-puolueen aloitteesta tehty laki kuitenkin kielsi valtaamisen (laki tuli voimaan 1.10.2010), ja Hollannissa pitkään jatkunut, arvostettu perinne kriminalisoitiin. (Sterling 2010.)

2.2 Yhteisöllisyyden periaatteita ja teoriaa

Yhteisöllisyydelle ominaiset piirteet vaihtelevat yhteisön arvomaailmasta ja mielenkiinnon kohteista riippuen. Ymmärtääkseen yhteisöllisyyttä esimerkiksi tietyn kulttuurin sisällä on tutkijan aluksi määriteltävä käsiteltävä yhteisö. Yhteisön päämäärät, tavoitteet, arvot ja normit ovat tärkeitä, ja yhteisöllisyyttä voidaan pitää näiden asioiden tiedostamisena ja jäsentämisenä sekä näkyväksi tekemisenä. Yhteisöllisyyttä voidaan myös vahvistaa näiden yhteisöä ohjaavien arvojen, normien ja tavoitteiden avulla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

Yhteisöllisyydelle tunnusomaista on yhteisöön kuuluvien ihmisten yhteenkuulumisen tarve sekä sen tunnustaminen ja arvostaminen. Yhteisön monipuolisuus ja yhteinen ongelmanratkaisu vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta ja kehittää jäsenten välistä luottamusta, mikä puoles-

taan toimii pohjana osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteille. Vaikka yhteisöllisyyteen vaikuttavat useat eri tekijät, se on kuitenkin henkilökohtainen, kokemuksellinen asia, jossa yhteisön jäsen kokee olevansa osallinen ja voivansa vaikuttaa. Näin ollen yhteisöllisyys voidaan nähdä ihmisten liittymisenä ja identifioitumisena johonkin sellaiseen, jonka yhteisön jäsenet kokevat arvokkaana ja tärkeänä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Tämä ilmenee opinnäytteen luvussa 4.3, jossa haastatellut henkilöt kertovat yhteisön toiminnasta ja siihen liittyvistä kokemuksista.

Taidelähtöiset menetelmät lisäävät usein luontevasti yhteisöllisyyttä, koska yhteisön jäsenet saavat aidon tavan osallistua itseään koskeviin asioihin. Esimerkiksi taiteilijatalot ja aktiiviset sosiaalikeskukset ovat usein vahvoja ja kehittyneitä yhteisöjä, joissa useat jäsenet osallistuvat jatkuvasti yhteisön asioiden hoitamiseen ja kehittämiseen. Vastavuoroisen ja yhteisöllisen toiminnan on koettu myös ehkäisevän mielenterveysongelmia, joten yhteisöllisyyden tunne on korvaamattoman arvokas voimavara esimerkiksi työttömille tai kodittomille, joilla on usein mahdollisuus ajautua syrjäytymistä sen negatiivisia seurauksia edistäviin olosuhteisiin. (Ruggiero 2000.) Opinnäytteen luvussa 4.3 käy ilmi, että käsiteltävien case-esimerkkien toimintaan on liittynyt aktiivista työpajojen, konserttien ja näyttelyiden järjestämistä.

3 Syyt valtauksen taustalla

Valtausten syyt vaihtelevat alue- ja aikakausikohtaisesti. Valtausryhmä saattaa saada kipinän esimerkiksi korkean vuokratason ja heikon taloudellisen tilanteen aiheuttamasta asuntopulasta tai halusta säilyttää vanhojen ja joissain tapauksissa historiallisesti merkittävien rakennusten luoma kaupunkikuva. Toisinaan taas lainsäädäntö ja rakennusten omistajat (esim. kaupunki tai valtio) ovat jyrkästi valtausta vastaan, mikä puolestaan voi antaa kipinän poliittisille valtauksille. Tässä luvussa ja lähteiden pohjalta rakennetussa taulukossa käsitellään useimpia valtausten syitä ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Valtausten syyt vaihtelevat alue- ja aikakausikohtaisesti. Valtausryhmä saattaa saada kipinän esimerkiksi korkean vuokratason ja heikon taloudellisen tilanteen aiheuttamasta asuntopulasta tai halusta säilyttää vanhojen ja joissain tapauksissa historiallisesti merkittävien rakennusten luoma kaupunkikuva. Toisinaan taas lainsäädäntö ja rakennusten omistajat (esim. kaupunki tai valtio) ovat jyrkästi valtausta vastaan, mikä puolestaan voi antaa kipinän poliittisille valtauksille. Tässä luvussa ja lähteiden pohjalta rakennetussa taulukossa käsitellään useimpia valtausten syitä ja niihin vaikuttavia tekijöitä.

Taulukko 1. Yleisimmät valtausmuodot

Valtausmuodot eriteltyinä

	Asutuspula	Vaihtoehtoinen asumisstrategia	Yrittäjäys, sosiaalikeskukset	Konservoinnivaltaukset	Poliittiset valtaukset
Aktivistien tavoitteet	Tarjota asuntoa tarvitseville	Luoda itselleen asuinympäristö, ja kasvattaa kohtuuhintaisia asuntokantaa	Oman järjestelmän perustaminen	Kaupunkikuvan tai maiseman säilyttäminen	Rakentaa vastavoima valtiolle
Yhteiskunta- luokka	Työväenluokka, jonka tukena keskiluokkaiset aktivistit	Keskiluokka (ei yksinomaan)	Keskiluokka (ei yksinomaan)	Keskiluokka (ei yksinomaan)	Keskiluokka (ei yksinomaan)
Organisaatio- muoto	Ylhäältä alas, joko aktivistien ja hyödynsaajien välillä	Horisontaalinen	Vaihtelee	Vaihtelee	Ylhäältä alas
Rakennusten tyyppi	Tavalliseen asutokantaan kuuluvat rakennukset, jotka ovat jääneet tyhjilleen	Rakennukset, jotka ovat joko liian hyvässä tai liian huonossa kunnossa kohtuuhintaisiksi	Muuhun kuin asumiseen tarkoitetut rakennukset	Rakennukset, jotka on tyhjennetty rakennussuunnitelmien johdosta	Vain vähän rajoituksia
Vaatimukset	Vaatimattomasti: väliaikaista tai vaihtoehtoista asumista; parempi paikka asuntonjossa	Haluavat elää rauhassa	Haluavat elää rauhassa	Rakennussuunnitelmien muutos	Yhteenotot ja selkkaukset ytimenä, vaatimukset lisänä
Motiivi	Selkeä viesti: byrokraatit jättävät asunottomien tarpeet huomioimatta	Fokus toiminnassa itsessään, motiivi ei kovinkaan tärkeä	Toiminnalla tärkeä rooli yhteisössä	Teknokraattisen suunnittelun ja ympäristön tuhoamisen vastustaminen	Päättäjäien syyllistäminen
Yhteys kulttuuriin ja poliittikkaan	Joissain tapauksissa yhteys radikaaleihin poliittisiin liikkeisiin	Liittyy vastakulttuuriin, sidokset muihin ryhmiin	Liittyy vastakulttuuriin, sidokset muihin ryhmiin	Liittyy vastakulttuuriin, sidokset muihin ryhmiin	Mahdollisesti yhteyksiä marxistisiin järjestöihin ja liikkeisiin
Lopputulokset	Todennäköisesti asuntotilanteen parantuminen	Toiminnan tukahduttaminen tai laillistaminen	Toiminnan tukahduttaminen tai laillistaminen	Häädöt tai myönnytykset	Tekee valtaukset helpomman kohteen tukahduttamiselle; saattaa myös -lyhyellä tähtäimellä- auttaa valtaajia myönnytyksissä
Valtausmuodon ongelmat	Ei toimi, ellei asuntoa tarvitsevien ongelmia tunneta yleisesti. Organisaatiomuoto voi rajoittaa liikkeen leviämistä	Sosiaalinen kontrolli	Identiteetin säilyttäminen laillistamisen jälkeen	-	Mahdolliset yhteenotot muiden valtaajien kanssa

3.1 Asuntopula

Asuntopulaa pidetään yleisesti vanhimpana valtauksen syynä, ja suurimmaksi osaksi asuntopulan takia taloja valtaavat ovat usein köyhiä tai pienituloisia, joille yleinen vuokrataso on liian korkea. Tässä tapauksessa asuntopulalla tarkoitetaan tilannetta, jossa valtaajilla on vaihtoehtona talon valtaaminen tai kodittomille tarkoitettut yömajat. Alue- ja aikakohtaisesti aiheeseen on liitetty väittely siitä, kenellä on oikeus asuntoon/majoitukseen (esim. 1960–1970-luvun Isossa-Britanniassa pelkästään lapsiperheet luokiteltiin kodittomaksi, kun taas 1970-luvun Hollannissa pariskunta täytti samat vaatimukset). (Moan ym. 1980.)

Asuntopulan seurauksena tehtäville valtauksille ominaista on järjestäytyneisyys, joka ilmenee mm. järjestöinä (1960-luvun Family Squatters' Movement, yms.), jotka valtaavat taloja ja jakavat asuintilaa kodittomille valtauksistaan (Bailey 1973). Myös suurten muuttoliikkeiden seurauksena syntynyt asuntopula on monesti johtanut valtauksiin. Esimerkiksi Berliinin muurin murtumisen jälkeen useat muuttivat Itä-Berliinistä Länsi-Berliiniin.

Järjestäytyneessä valtauksessa aktivistien ja asunnottomien rooli on selkeästi erilainen, mutta ryhmien yhteistyössä syntyneet roolit toimivat hyvin ko. valtauksissa. Aktivistit valtaavat rakennuksia ja tarjoavat niistä asuintilaa asunnottomille, kun taas asunnottomat esiintyvät ryhmänä, jolla on selkeästi tarvetta asuintilalle. (Advisory Service for Squatters 1996.) Jos rakennuksen omistajalla on (moraalinen) velvollisuus tarjota asunnottomille asuntoa (esim. valtio, kirkko), voidaan tätä näkökulmaa hyödyntää valtauksissa. Joissain tapauksissa ko. tahoilta vallattu rakennus saadaan pitää asuintilana, koska häätäminen ja ihmisten saattaminen takaisin kadulle saatetaan nähdä omistajan puolesta jokseenkin nolona. (Pruijt 2013.)

3.2 Valtaus vaihtoehtoisena asumismuotona

Vaihtoehtoista asumismuotoa suosivat yleensä opiskelijat ja jatkuvasti liikkeellä olevat ihmiset, sekä ihmiset, jotka ovat omistautuneita elämäntyylille, joka voi olla pienituloisen ja jossa vakituisista tuloista ei ole takuuta (taiteilijat, muusikot). Tähän tarkoitukseen vallatut talot ovat yleensä avoimia asuntoa etsiville tai ihmisille, jotka tarvitsevat väliaikaista asuntoa yllättäen muuttuneen elämäntilanteen takia. (Pruijt 2013.)

Vaihtoehtoiseen asumiseen ei yleensä vaadita asunnottomuutta, vaan asukkaat tulevat useasti myös vuokra-asunnoista tai asuntoloista. Monet TSI-kulttuurin (tee se itse -kulttuuri, joka on ulkopuolisista, usein kaupallisista, tahoista riippumatonta toimintaa) parissa kasvaneet ottavat mielellään vastaan asuintilan vallatusta talosta, ja tekevät paljon töitä saadakseen asunnotaan mahdollisimman mukavan sen sijaan, että tekisivät töitä palkan ja vuokranmaksun eteen. (Moan ym. 1980.)

Vaikka vaihtoehtoisen asumismuodon perusteella tehdyt valtaukset avasivat valtauskulttuurin keskiluokkaistaiselle yleisölle, se voi toimia myös hyvänä vaihtoehtona köyhille ja suojelemille, joilla näin ollen on mahdollisuus välttää asumispulan takia tehtäviin valtauksiin yleisesti liittyvä leimautuminen, jonka seurauksena osallisia pidetään kapinallisina tai rikollisina. (Moan ym. 1980.)

Tässä tapauksessa valtaajat eivät yleensä pidä itseään avun tarpeessa olevana ryhmänä (vrt. asuntopula), vaan päin vastoin kokevat olevansa ylpeitä luomastaan vaihtoehtoisesta asumismuodosta ja yhteisöstä. Vaihtoehtoinen asumismuoto puolestaan saattaa nostaa esiin moraalisia ja poliittisia ongelmia, koska valtausten tarkoituksena on tarjota pienituloisille vaihtoehtoinen asumismuoto. Hollannissa kyseisiä ongelmia on nostettu esiin valtion valvonnan alaiseina olevien, kaupunkien tarjoamien halpojen asuntojen yhteydessä. Moraaliset ja poliittiset ongelmat on kuitenkin unohdettu valtauksissa, joissa rakennusta ei alun perin ole tarkoitettu asumiskäyttöön, minkä seurauksena valtaus nähdään lisäyksenä valtion valvomaan kohtuuhintaiseen asuntokantaan. Rakennusten omistajien, kuten valtion tai kaupungin, toimesta myös purkutuomion saaneet, asuntomarkkinoilta poistetut rakennukset on hyväksytty valtauksina. (Pruijt 2013.)

Joissain tapauksissa vaihtoehtoisen asumisstrategian pohjalta tehdyt valtaukset voidaan nähdä tapana tyydyttää vastakulttuurista tai poliittista ilmaisun tarvetta (Lowe 1986). Kyseinen näkemys tosin sulkee pois sen, että valtaaminen itsessään on yleensä vahva motiivi huolimatta siitä, onko valtaaja alakulttuuriorientoitunut (Kingham 1977). Useat valtaajat kuitenkin asuvat vallatuissa taloissa aivan kuten vuokra-asunnoissakin, ja näin ollen vaihtoehtoisen asumismuodon takia tehtävien valtausten ja alakulttuurien väliltä voidaan löytää yhteys. Vaihtoehtoinen asuminen liittyy useasti alakulttuureille ominaiselle elämäntyyliin (esim. punkkarit, anarko-feminismi), jossa riippumattomuus valtiosta ja asuntomarkkinoista koetaan voimaannuttavana elementtinä, ja jossa valtaajat voivat etäännyttää itsensä byrokraattisesti säädellystä asumisesta.

Hollannissa valtausten avulla on onnistuttu nostamaan esille asuntopula ja siitä koituvat ongelmat. Joissain tapauksissa valtaajat ovat perustelleet toimintaansa asuntopulan aiheuttamalla tilanteella. Esimerkkinä voidaan mainita vuosien 1979-1980 Groote Keijser -tapaus, jossa amsterdamilaiset valtaajat eivät suostuneet luopumaan kanaalin varrelta vallatuista taloista kaupungin todella huonon asuntotilanteen takia (600 000 ihmisestä 50 000 oli vailla kohtuuhintaista asuntoa) (Breek & de Graad 2001).

3.3 Elinkeino, yrittäjyys ja yhteisöllinen toiminta

Jos talo vallataan yhteisöllistä toimintaa varten, on mahdollista välttää yrittäjyyteen liittyvä byrokraattinen puoli sekä joitain yrittäjyyteen liittyviä ongelmia. Tiloissa voidaan pitää mm. valtaajien omaa baaria, jonka avulla on voidaan kerätä rahaa tukitoimintaa varten (esim. poliittisten vankien oikeudenkäyntikulut, asuinkäytössä olevat valtauksset). Lisäksi ko. valtauksia voidaan käyttää taiteilijoiden työtilana, pyöräpajana, bändien harjoitustilana, kirjakauppana, ravintolana, erilaisina työpajoina, taidegalleriana, päivähoitopaikkana tai jopa vaihtoehtoisen opetuksen järjestämiseen. Lisäksi tiloissa voidaan järjestää kielikursseja maahanmuuttajille tai tarjota yömajaa kodittomille ja avun tarpeessa oleville. Useissa tapauksissa sosiaalikeskukset on yhdistetty asumiskäytössä oleviin valtauksiin. Italiassa tällaisia valtauksia on yleisesti kutsuttu sosiaalikeskuksiksi, ja myöhemmin termi on otettu yleisesti käyttöön myös mm. Espanjassa ja Englannissa. (Pruijt 2012.)

Sosiaalikeskusten on todettu estävän syrjäytymistä ja tarjoavan kaikille avointa yhteisötoimintaa, jolla on tärkeä rooli identiteetin rakentumisessa. Näin ollen esimerkiksi työttömillä on mahdollista olla mukana konserttien ja festivaalien järjestämisessä, äänitteiden ja pienlehtien tekemisessä, silkkipainotyöpajoissa sekä kansankeittiöissä. Sosiaalikeskukset ovatkin yleensä vahvasti sidoksissa vaihtoehtoihin musiikkipiireihin. Yhteisöllinen toiminta sosiaalikeskuksissa tarjoaa yhteisön jäsenille kontakteja ja resursseja sekä mahdollisuuden oppia taitoja, joista on hyötyä työmarkkinoilla. (Ruggiero 2000.)

Sosiaalikeskusten kohdalla vallatut rakennukset vaihtelevat todella paljon. Kyseessä voi olla joko pienen huoneen kokoinen liikehuoneisto, armeijan hylätty varastokompleksi tai kokonainen kylä, kuten Mumbaissa Intiassa sijaitseva Geeta Nagar (Neuwirth 2004). Sosiaalikeskuksissa vierailevat ihmiset saattavat usein tulla eri yhteiskuntaluokista, vaikka sosiaalikeskusten toimintaan usein liitetään ihmiset, jotka ovat vähäosaisia ja elävät ”yhteiskunnan ulkopuolella”. (Mudu 2004.)

Työttömyys on yleisesti ollut tärkeässä roolissa sosiaalikeskustoiminnan aloittamisessa. Kun nuorisotyöttömyyden määrä kasvaa merkittävästi, kuten Hollannissa 1980-luvulla ja Espanjassa vuoden 2005 jälkeen, useat erilaista osaamista omaavat nuoret haluavat jotakin mielekästä toimintaa työttömyyden tilalle. Aloitteellisuus riippuu yleensä etnisestä taustasta ja ikäryhmästä. Suuri osa aktiivisesti toimintaan osallistuneista on alle 35-vuotiaita, vaikka useista valtauksista löytyy erilaisia tiloja ja monipuolista toimintaa, joka vetää puoleensa ihmisiä eri ikäryhmistä. (Consortio Aaster 1996.) Osassa valtauksista vastakulttuuri-orientoituneisuus on selkeämmin esillä, ja yksittäisten aktiivien näkemuserot voivat luoda jännitteitä valtauksen sisällä. (Pruijt 2013).

Yhteiskäyttöön tarkoitettut valtaukset voivat johtaa erilaisiin lopputuloksiin. Useat valtaukset mm. Hollannissa ovat osoittautuneet pitkän elinkaaren omaaviksi vapaiksi tiloiksi, joilla on ollut huomattava vaikutus (vasta)kulttuurin ja nykytaiteen kehityksessä. Osa pitkäikäisistä valtauksista on myöhemmin laillistettu ja toimintaa on jatkettu samoissa tiloissa. Esimerkkejä tällaisista ovat Amsterdamin Molli Chaoot -baari (vallattu 1979) ja anarkistinen kirjakauppa Fort van Sjakoo (vallattu 1977). Näiden lisäksi monet Italian kulttuurisesti merkittävät tilat, kuten konserttien ja festivaalien tapahtumapaikkana toimiva Forte Prenestino Roomassa sekä vaihtoehdoisen kulttuurin tapahtumia järjestävä Leoncavallo Milanossa ovat alun perin valtauksia. Näistä jälkimmäisenä mainittu on elänyt pitkään käyttämällä samaa nimeä, Leoncavallo on häädetty ja avattu uudelleen useissa eri rakennuksissa. (Pruijt 2013.)

Muutamit yritykset ovat aloittaneet vallatuista toimitiloista. Vuonna 1981 De Spruitjes -kollektiivi aloitti vihannesten myymisen Amsterdamin kuninkaallisen palatsin lähistöllä. Perustaessaan liikkeensä laillistettuun valtaukseseen he vastustivat liiketaloudellisia säädöksiä, joiden perusteella vihanneskauppa on kielletty keskeisillä paikoilla. Liike jatkoi toimintaansa samalla periaatteella 18 vuoden ajan. Erikisoluiden maahantuontiin keskittynyt Bier & Co, joka työllisti vuonna 2011 35 vakituista työntekijää, aloitti toimintansa vallatuissa tiloissa 1980-luvun alussa. Luomuoluen tuottajana tunnettu Brouwerij't IJ -panimo aloitti toimintansa IJ-joen rannalla Amsterdamissa vuonna 1983. (Pruijt 2013.)

3.4 Ympäristönsuojelu

Rakennusten valtausta voidaan käyttää myös ympäristönsuojelukeinona, jolloin ajatuksena on säilyttää haluttu maisema tai kaupunkikuva. Tavoitteena on estää (usein suunniteltua) muutosta ja ohjata alueen kehitystä eri suuntaan. Odotettavissa olevat muutokset kohdistuvat yleensä

vapaina oleviin rakennuksiin, joten rakennusten valtaamisella ja asuttamisella voi olla muutoksen tekevä vaikutus purku- ja rakennussuunnitelmiin. (Pruijt 2012.)

Tyhjillään pidetyt historialliset rakennukset tai kokonaiset naapurustot tarjoavat useita mahdollisuuksia ko. valtaajille, esimerkiksi:

- Tolmers Square -naapurusto (Lontoo, Englanti), jonka tilalle oli kaavoitettu toimistokortteleita 1970-luvun alussa, mutta valtausten seurauksena rakennussuunnitelmia muutettiin ja Tolmers Village Association -asukasyhdistys perustettiin (Wates 1976).
- Nieuwmarkt -naapurusto (Amsterdam, Hollanti), jonka tilalle oli suunniteltu alueen läpäisevää moottoritietä, hotelleja sekä toimistorakennuksia 1970-luvun alussa
- Kreuzberg (Berliini, Saksa), missä SO 36 -yhteisö valtasi vanhan paloaseman estääkseen suunnitellut purkutyöt vuonna 1979. Aktivistit valtasivat lähistöltä useita purkutomion saaneita rakennuksia säilyttääkseen sekä käyttökelpoiset asuinrakennukset että naapuruston rakenteen
- Friedrichschain (Berliini, Saksa), missä aktivistit kehottivat valtaamaan Mainzer Straßén tyhjillään olevia rakennuksia purkutöiden estämiseksi vuonna 1990. Projektiin kuului 11 rakennusta ja 250 valtaajaa. (Holm & Kuhn 2011.)

Mielestäni kyseistä valtausmuotoa voidaan myös pitää kehotuksena säilyttää rakennuksen sosiaalinen funktio ja estää muutostöiden mukanaan tuoma haitta. Useasti kyseessä on pienituloisille suunniteltu asuinalue, jonka omistaja haluaa keskiluokkaistaa rakentamalla alueelle markkinoiden yleistä hintatasoa vastaavan asunto-osakeyhtiön. Koska kyseessä on liike, jonka tavoitteena on säilyttää kaupunkikuva ja historialliset rakennukset, voidaan valtausten sijaintia käyttää hyödyksi. Näin ollen itse rakennukset eivät ole pääosassa, vaan tehtävänä on estää alueen rakenteeseen suunnitellut, ei-toivotut muutokset.

Monissa tapauksissa valtaajat ovat olleet keskiluokkaistaustaisia henkilöitä, opiskelijoita tai alueelle muuttavia ammattilaisia, joilla on valtaamisen lisäksi erityinen mielenkiinto kyseessä olevia rakennuksia tai alueita kohtaan. Esimerkiksi Tolmers Squaren tapauksessa ensimmäisiä "oikeita" valtaajia olivat kolme arkkitehtiopiskelijaa, joiden koulutusohjelmaan oli kuulunut aluetta ja sen ongelmia koskeva tutkimus. Tutkimuksessa selvisi, ettei alueen asukkaita tai heille rakennussuunnitelmista koituvaa haittaa oltu otettu lainkaan huomioon aluetta koskevissa suunnitelmissa, vaan kaupunginvaltuusto oli pelkästään kiinnostunut maa-alueesta ja sen tarjoamista hyödyistä. Opiskelijoiden ehdotuksesta tehtiin aluetta koskeva vetoamus, jossa ehdotettiin monivaiheista peruskorjaussuunnitelmaa purkutöiden sijaan. Tutkimus ja sen pe-

rusteella tehty vetoamus johtivat Tolmers Village Association -asukasyhdistyksen perustamiseen. (Wates 1976.)

Konservointitarkoituksessa tehtävät valtaukset voivat joskus kehittyä vaihtoehtoisen asumisstrategian takia tehdyistä valtauksista, jos asukkaat näkevät rakennuksessa korjausrakentamisen mahdollisuuksia. Esimerkiksi Delftin kaupungissa Hollannissa valtaajat laativat valtaamilleen kuudelle talolle täydellisen uudistus- ja remontointisuunnitelman vuonna 1995. (Pruijt 2013.)

Koska konservointivaltaukset ovat riippuvaisia vakioasukkaiden tuesta, ja niihin liittyen voidaan tehdä yhteistyötä useiden eri ryhmien kanssa, on loogista, että aktivistit yrittävät hallita talojen valtausta. Amsterdamin Nieuwmarktin tapauksessa aktivistit perustivat ryhmän, joka jakoi tyhjiillään olevia valtauskohteita. Valtaajien täytyi vastata vaatimuksia, joissa mm. sitouduttiin asumaan talossa häätöön tai purkamiseen asti ja taistelemaan mahdollista häätöä vastaan. Tätä ideaa tukeakseen aktivistit kartuttivat yhteistä tukirahastoa, jolla talojen rakennustyöt maksettiin. (Bosma, Bijnen, Davidson, Eissens, van Harn & Nijenhuis 1984.)

Olennaisena ideana konservointivaltauksissa on saada päättäjät muuttamaan suunnitelmiaan, joten huolellinen suunnittelu on tärkeää. Päättäjille, sijoittajille, rakennusurakoitsijoille yms. on pystyttävä perustelemaan, minkä takia rakennus on syytä säilyttää. Rakennuksen historiaa tutkimalla voidaan löytää perusteita rakennuksen säilyttämiselle ja korjaustöille. Osoitteessa Achter Clarenburd 2 (Utrecht, Hollanti) sijatseva rakennus myytiin kaupungille vuonna 1969 ja se määrättiin purettavaksi tietöiden takia. Rakennus vallattiin vuonna 1971, ja valtaajien joukossa ollut historian opiskelija pystyi tutkimuksellaan osoittamaan, että talo oli rakennettu vuonna 1330. Tämän seurauksena rakennus pyrittiin saamaan mahdollisimman pian suojelukohteiden listalle. Rakennus peruskorjattiin ja rakennussuunnitelmia muutettiin. (Van der Berg 2007.)

3.5 Poliittinen valtaus

Rakennusten valtaaminen on käytännöllinen toimintamuoto ryhmille, jotka toimivat vallankumouksellisten tai autonomisten ideoiden mukaan ja jotka ovat mukana vallitsevan systeemin vastaisessa toiminnassa. Ryhmien toiminta nähdään usein vastavoimana valtion toiminnalle, ja vaihtoehtoisen toiminnan tarjoamista pidetään tärkeänä. Vaikka valtauskulttuuria pidetään vahvasti poliittisena toimintana motiivista riippumatta, näissä tapauksissa epäkohtien osoitta-

minen ja yhteenotto valtion kanssa ovat pääosassa. (Wates 1976.) Poliittiset valtauksset erottuvat muista valtauksista juuri poikkeavan motiivin takia.

Amsterdamin Woongroep Staatsliedenbuurt -ryhmä sopii tähän kuvaukseen hyvin. Ryhmällä oli johdonmukainen strategia talojen valtaamisessa, mutta kokonaisuutena ryhmän toimintaa ei voida perustella konservointitarkoituksilla, asuntopulalla, vaihtoehtoisella asumisstrategialla tai sosiaalikeskustoiminnalla. Toisin kuin huomattavan monessa muussa valtauksessa, ryhmä toimi järjestäytyneesti valtaamalla laajalti kunnan omistamia (halpoja) asuntoja, jotka olivat tyhjillään. Muille Amsterdamin valtaajille vastaavat kohteet olivat "kiellettyjen" kohteiden listalla, koska (toisin kuin Woongroep Staatsliedenbuurt -ryhmällä) valtausten tavoitteena oli kasvattaa kohtuuhintaista asuntokantaa eikä kilpailla siitä. Woongroep Staatsliedenbuurt perusteli kunnan tarjoamien asuntojen valtausta sillä, että kunnallista asuntajärjestelmää käytettiin hyväksi kymmenien tuhansien kotia etsivien rauhoittelussa ja sillä vietiin huomio pois kohtuuhintaisten asuntojen tarpeesta. (Duivenvoorden 2000). Tähän liittyen kunnallisiin konttoreihin hyökättiin useita kertoja, ja asuntajärjestelmään liittyviä asiapapereita tuhottiin. Tavoitteena oli romahduttaa vallitseva asuntajärjestelmä ja saada kotia etsivät kapinoimaan kohtuuhintaisten asumisen puolesta. Näin ollen valtaustoiminnan perustana olevaa motiivia voidaan pitää puhtaasti poliittisena. (Pruijt 2013.)

Amsterdamin poliittiset valtaajat kehittivät strategian, jonka avulla he auttoivat muita valtaajia puolustamaan rakennuksia häätötilanteen edessä. Rakennuksista tuli linnoitettuja, valtaajien ja valtion välisen selkkauksen keskeisiä polttopisteitä. Osana strategiaa valtaajia haluttiin sitouttaa toimintaan, ja valtaajista haluttiin muodostaa yhtenäinen aktivistiryhmä, joka olisi valmiina kohtaamaan valtion mahdollisissa yhteenotoissa. Useat valtaajat, jotka eivät jakaneet täysin poliittisten valtaajien aatteellisia näkemyksiä kuitenkin osallistuivat toimintaan solidaarisuuden tunteen ohjaamana. Suuren, järjestäytyneen ryhmän mukana toimiminen auttoi valtaajia myönnöstyksen kanssa, ja toiminnalla saatiin huomiota sekä valtiolta että medialta. (Pruijt 2013.)

4 Tutkimus ja haastattelut

Käsiteltävien case-esimerkkien maantieteellisten sijaintien vuoksi osa haastatteluista on tehty sähköpostitse ja osa kasvotusten. Saksan ja Suomen tapauksissa haastattelut ovat kannettavalla tallentimella dokumentoituja keskusteluja, jotka pohjautuvat kevyesti strukturoituun haastattelurunkoon. Hollannin tapauksessa haastattelurungon mukainen kysymyslista on lähetetty

haastateltaville sähköpostitse. Koska opinnäytteet ovat julkisia, kaikki haastattelumateriaalissa esiintyvien henkilöiden ja rakennusten nimet sekä osoitteet on jätetty mainitsematta. Tällä pyritään estämään opinnäytteessä esiintyvien tietojen väärinkäyttö sekä suojelemaan haastateltujen henkilöiden yksityisyyttä. Tietoja on mahdollista käyttää esimerkiksi yksityishenkilöiden rankaisemisen tai valtauksen häädön perusteena, eikä opinnäytteellä ole tarkoitus tukea valtausten vastaista toimintaa, vaan kumota negatiivisia ennakkoluuloja ja avata asiaan perehtymättömälle yhteisöllisyyden ilmenemistä valtauskulttuurissa.

Tässä luvussa on perusteltu tutkimustyössä käytetyt haastattelu- ja dokumentointimetodit sekä haastateltujen henkilöiden valintaperusteet. Haastattelumetodien käsittelyn lisäksi kappaleessa on taustatietoja jokaisesta valtauksesta ja yhteisöstä. Taustatiedot on koottu haastattelujen perusteella, joten kuvaus yhteisöstä ja sen toiminnasta perustuu kussakin tapauksessa haastatellun henkilön omaan kokemukseen.

4.1 Haastattelumetodin valitseminen

Koska opinnäytetyö on rajattu tutkimaan talonvaltauskulttuurin yhteisöllisyyttä valtaajien itsensä mukaan, valtaajien näkökulma oman yhteisön toiminnasta on tärkeä. Oman kokemukseni mukaan yhteisön toimintaan liittyy paljon tekijöitä, jotka eivät näyttäyty ulkopuoliselle tutkijalle, vaikka teoriassa valtauskulttuuri olisi pääpiirteissään tuttua. Haastattelemalla saadaan tietää, miten yhteisön parissa kasvanut ja sen toimintaan aktiivisesti edelleen osallistuva henkilö kokee yhteisöllisyyden ja siihen liittyvät muutokset.

Henkilökohtaiset haastattelut soveltuvat aiheen tutkimiseen parhaiten niiden avulla saatavan kvalitatiivisen tiedon ansiosta. Henkilökohtaisella haastattelulla saadaan haastattelun aiheesta tarkempi näkemys kuin esimerkiksi ryhmäkeskustelulla (joka soveltuu parhaiten kvantitatiivisen tutkimuksen tueksi) tai monivalintakyselyllä, joka antaa kvalitatiivisesti varsin suppean tuloksen. (Tampereen teknillinen yliopisto 2014.) Haastattelut on dokumentoitu nauhurin, haastattelun yhteydessä tehtyjen muistiinpanojen ja sähköpostiviestien avulla. Nauhoitetut haastattelut on yksityiskohtaisen litteroinnin sijaan purettu väljästi.

4.2 Haastateltavien valitseminen

Haastattelut on valittu heidän aiheeseen liittyvän kokemuksensa perusteella, joten jokainen haastateltu on ollut mukana valtaustoiminnassa jo pitkään. Koska käsittelyssä on kolme eri

valtausta, joiden ikä vaihtelee muutamasta kuukaudesta yli 20 vuoteen, on haastatteluun valittu sekä rakennusten alkuperäisiä valtaajia että valtaukseseen myöhemmin muuttaneita tai valtauksen toimintaan myöhemmin osallistuneita henkilöitä.

Käsiteltävät case-esimerkit on valittu eri maista mahdollisten yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien löytämiseksi. Valtaajien toimintaan liittyy paljon yhteneviä piirteitä maasta riippumatta, mutta esimerkiksi lainsäädännön kanssa kohdattavat ongelmat vaihtelevat maasta riippuen, joten on mielenkiintoista nähdä, miten ympäristö vaikuttaa valtaamiseen ja valtauksen säilyttämiseen.

4.3 Rakennusten esittely

Vaikka valtausten toiminnassa on useasti paljon yhteisiä piirteitä, käsittelyssä olevat case-esimerkit ovat hyvin erilaisia tapauksia. Jo pelkästään maan lainsäädäntö ja historia vaikuttavat tyhjiilleen jääneisiin rakennuksiin ja tiloihin sekä niiden määrään, joten maakohtaisesti toiminnassa on poikkeavuuksia aina rakennuksen valtaamisesta ja häätöilmoitusten käsittelemisestä lähtien.

Case X on Saksassa sijaitseva rakennus, joka on vallattu Berliinin muurin murtumisen jälkeen yli 20 vuotta sitten. Valtauksen alkuaikoina rakennukseen hyökättiin useita kertoja mm. poliisin ja uusnatsien toimesta, mutta valtaus on onnistuttu säilyttämään useista hyökkäyksistä ja häätöryityksistä huolimatta. Myöhemmin valtaajat ovat ostaneet rakennuksen, minkä seurauksena rakennuksessa järjestettävä toiminta ei ole enää laitonta. Kaupungissa toimii nykyään aktiivinen järjestö, joka ostaa kaupungilta vallattuna olevia, laittomia rakennuksia ja luovuttaa ne valtaajille.

Valtaus on kokonainen kerrostalo ja sen toiminta muistuttaa tavallista kerrostaloyhteisöä, joskin sillä erotuksella, että asukkaat työskentelevät yhdessä rakennuksen baarissa ja rakennuksen yhteisissä tiloissa järjestetään edelleen yhteisöllistä toimintaa. Luvussa 2.2 mainittu ongelmanratkaisu ja sen vahvistava vaikutus on toteutunut yhteisön kohdalla remontoinnin ja innovatiivisten tilaratkaisujen muodossa: rakennuksesta löytyy useita suuria huoneita, joista asukkaat ja valtaajat ovat vuosien aikana remontoineet mm. majoitustiloja, useamman baari- tai ravintolakäytössä olevan tilan, sekä suurtalouskeittiön, joka on ollut käytössä mm. kansan-keittiöhenkisten tapahtumien yhteydessä. Osa kalusteista ja kodinkoneista on saatu lahjoituksena, ja osa on ostettu tukitoiminnan avulla kerätyillä varoilla.

Rakennuksessa on järjestetty alusta asti keikkoja, festivaaleja, työpajoja ja muita avoimia tapahtumia, ja alakerran iso sali on toiminut vapaana tilana, jossa on pidetty esimerkiksi poliittisia kokoontumisia ja taidenäyttelyitä. Kuten luvussa 2.2 mainittiin, taidelähtöisillä menetelmillä on ollut yhteisöä vahvistava vaikutus, koska yhteisön jäsenillä on ollut mahdollisuus osallistua aktiivisesti toimintaan. Haastattelun mukaan aktiivisten valtausyhteisöjen muodostaman verkoston ansiosta talossa järjestetään paljon tapahtumia talon ulkopuolisten aktiivien toimesta, ja vastuu tapahtumien järjestämisestä on siirtynyt vuosi vuodelta enemmän muille kuin talon asukkaille.

Hollannissa sijaitseva case Y eroaa huomattavasti Saksan case-esimerkistä. Kyseessä on toimistorakennuksen kaksi alinta kerrosta kaupungin keskustan tuntumasta, vaikka useasti valtauksista puhuttaessa vallattu tila on kokonainen rakennus. Valtaajat ovat kuitenkin saaneet elää sovussa rakennuksen muissa tiloissa olevien firmojen ja ihmisten kanssa, ja suurimpana haittana on ollut tilan omistajan häätöyritykset muutamaan kertaan. Vastoin monessa muussa maassa/kaupungissa vallitsevaa käytäntöä, poliisi oli kuitenkin valtaajien puolella. Valtaajat valittivat omistajan aiheuttamasta häiriöstä, ja poliisin avulla häätöyritykset omistajan toimesta loppuivat.

Valtauksen alkuaikoina käytössä oli myös jonkin verran piha-alueita valtauksen ympäriltä, mutta sittemmin kaupunki on ottanut piha-alueella ennen sijainneen puutarha-alueen käyttöön ja täyttänyt alueen polkupyörille tarkoitetuilla telineillä. Muilta osin kaupunki on kuitenkin antanut valtaajien toimia rauhassa.

Haastattelun mukaan rakennus on alun perin vallattu työttömien ja opiskelijoiden toimesta lähinnä asumiskäyttöön, mutta käytössä olevien suurten tilojen ansiosta valtauksessa on voitu järjestää myös avoimia tapahtumia kuten elokuvailtoja, kansankeittiöitä, sisäfestivaaleja ja työpajoja. Valtaosa tapahtumista ja yhteisöllisestä toiminnasta järjestetään edelleen alkupe räisten valtaajien toimesta, vaikka mukana onkin useita valtauksen ulkopuolisia henkilöitä. Kaupungin valtausten muodostaman verkoston ansiosta eri yhteisöjen jäsenet auttavat toisi aan tapahtumien ja työpajojen järjestämisessä, mikä vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta sekä valtausten sisällä että verkostoon kuuluvien yhteisöjen välillä. Kuten kappaleen 2.2 teoriaosuudessa mainittiin, yhteisöön kuulumisen ja sen parissa aktiivisesti toimiminen ovat auttaneet yksittäisten henkilöiden identiteetin rakentumisessa, ja näin ollen vahvistaneet yhteisöllistä kokemusta, jossa jäsenillä on paljon tärkeänä ja arvokkaana pidettyjä yhteisiä asioita.

Siinä missä Hollannin ja Saksan case-esimerkit painoutuivat vahvasti yhteisölliseen sosiaali-keskustoimintaan, Suomen tapauksessa käsiteltävän valtauksen, case Z:n, pääpaino oli nimenomaan omaehtoisessa asumisessa. Haastattelun mukaan valtauksen kuului kaksi samassa pihassa sijaitsevaa rakennusta, joiden toimintaan liittyi mm. oman ruoan kasvattamista, bändien treenikämppätoimintaa ja valtauksen loppuaikoina myös satunnaisia keikkoja. Koska valtauksen tarkoituksena oli alun perin toimia asuinkäytössä, tyhjillään olevien rakennusten valtauksesta ei tehty erillisiä tiedotteita, vaan valtaus toteutettiin matalalla profiililla. Taiteellinen toiminta oli siis jossain määrin mukana valtauksen arjessa, mutta huomattavasti esim. Saksan case-esimerkkiä pienemmässä mittakaavassa.

Vaikka valtaus oli Suomen mittakaavassa pitkäikäinen. Siinä missä useat Suomessa olleet valtaukset ovat jääneet lyhytikäisiksi, käsiteltävä case-esimerkki oli vallattuna useita vuosia. Vaikka asukkaat vaihtuivat useaan kertaan, toiminta pysyi jokseenkin samanlaisena vuodesta toiseen. Huonekaluja ja muuta irtaimistoa kerättiin mm. roskalavoilta, ja toisinaan valtaus toimi bändien ja muiden matkustajien majoituspaikkana.

5 Tutkimustulosten analyysi

Tässä luvussa analysoidaan haastattelututkimuksen tuloksia. Haastattelujen mukaan valtausten perustamissyyt olivat maa- ja aikakausikohtaisesti hieman vaihtelevia. Toisissa valtauksissa motiivina oli saada vapaa tila tapahtumille, työpajoille ja yhteisölliselle toiminnalle, kun taas toisaalla rakennukset vallattiin puhtaasti asumiskäyttöön. Jokaisessa tapauksessa valtausmuotona kuitenkin toimi jokin luvussa 3 esitellyistä vaihtoehtoista.

Yhteisön arvomaailma vaikutti olevan jokaisen haastattelun perusteella hyvin samankaltainen. Pääsääntöisesti valtauksen arvot olivat asukkaille ja vierailijoille itsestäänselvyyksiä, joten niitä ei yleensä tuotu erikseen esille toiminnassa.

5.1 Saksa

Saksassa valtaamisen lähtölaukauksena toimi Berliinin muurin murtuminen ja sen aiheuttamat muutokset hallinnossa sekä lainvalvonnassa. Kokonaisia kaupunginosia jäi tyhjilleen ihmisten muuttaessa länteen, joten rakennuksia oli helppo vallata asumis- tai sosiaalikeskuskäyttöön

joutumatta ongelmiin lain kanssa. Varsinaista uutta poliisia ei oltu vielä ehditty perustaa, eikä ihmisiä näin ollen voitu sakottaa tai rankaista vankilatuomioilla valtaamisen takia.

Muurin murtumisen jälkeen valtaajat muodostivat nopeasti verkoston, johon kuului esimerkiksi punkkareita ja taiteilijoita, jotka tarvitsivat tiloja asumiseen, taideprojekteihin ja työpajoihin. Yhteistyö ja rakennusten puolustaminen oli verkostolle tärkeää, koska valtauksen alkuaikoina rakennukseen hyökättiin useita kertoja mm. uusnatsien ja poliisin voimin. Myös häätöä yritettiin valtauksen alkuvuosina useasti, joten yhteisön jäsenten oli pakko työskennellä yhdessä valtauksen säilyttämiseksi.

Koska rakennus on ollut vallattuna yli 20 vuotta, yhteisö ja rakennuksen toiminta on muuttunut jonkin verran alkuaajoista. Suuri osa alkuperäisistä valtaajista asuu nykyään muualla, ja aktiivisia tapahtumajärjestäjiä on enää muutama. Rakennus on sittemmin ostettu kaupungilta asukkaiden toimesta, ja asukkaat osallistuvat tapahtumiin enää baarityöntekijöiden roolissa, kun taas tapahtumien järjestäjät ovat rakennuksen ulkopuolisia, joskin samaan verkostoon kuuluvia henkilöitä. Asukkaat vaihtuvat tasaisin väliajoin, joten työpajojen, konserttien ja festivaalien järjestäminen on jätetty muutamien aktiivien harteille järjestämisen helpottamiseksi.

Valtauksen periaatteet ja arvomaailma eivät ole juurikaan muuttuneet vuosien saatossa. Yhteisö pitää edelleen tärkeänä avoimen tilan tarjoamista taiteilijoille, muusikoille, työpajoille, yms. ja haluaa säilyttää yhteisöllisyyden tunteen niin valtauksen sisällä kuin muiden valtausten kanssa muodostetun verkoston parissa. Kaupallisia tapahtumia ei järjestetä, eikä tapahtumilla tavoitella voittoa. Rahaa kerätään ainoastaan tukitapahtumissa, joista saatu voitto käytetään rakennuksen kunnostamiseen ja ylläpitämiseen.

Yhteisöllisyys ilmenee asukkaiden ja talon tapahtumien yhteydessä toimivien aktiivien joukossa monella tavalla. Haastatellun mielestä tärkeintä on säilyttää avoin tila, jossa yhteisön jäsenet saavat toteuttaa itseään, ja jossa negatiivisen ilmapiirin voi täysin unohtaa. Jäsenten välillä vallitsee keskinäinen ymmärrys ja luottamus, ja toimintaan liittyvät "kirjoittamattomat säännöt" ovat kaikille itsestäänselvyyksiä. Näin ollen yhteisö on syntynyt ihmisistä, usein ystäväistä, jotka jakavat samanlaisen arvo- ja ajatusmaailman sekä yhteisen mielenkiinnon luoda asuinympäristö, jossa jokainen voi vapaasti olla oma itsensä ilman ulkopuolisilta tai ryhmän sisältä tulevia paineita tai odotuksia.

5.2 Hollanti

Käsiteltävä case-esimerkki on vallattu vuonna 2007, ja toimii edelleen laittomana valtauksena kaupungin keskustan tuntumassa. Alun perin valtaajien joukossa oli enimmäkseen työttömiä ja opiskelijoita, jotka halusivat halpaa asumista vähäisten tulojen takia. Laittoman valtauksen ja jatkuvasti tulevien häätöilmoitusten myötä yhteisö on vahvistunut, ja suuri osa alkuperäisistä valtaajista asuu edelleen rakennuksessa tai ainakin työskentelee aktiivisesti tapahtumien ja työpajojen parissa.

Valtauksen yhteinen tila on alusta asti toiminut avoimena tilana, jota on käytetty mm. konserttien ja pienten festivaalien, elokuvailtojen, kansankeittiöiden ja työpajojen järjestämiseen. Vastaavaa toimintaa järjestetään yhtä, ja konsertteja sekä elokuvailtoja on säännöllisin väliajoin. Valtaajille tärkeää oli jakaa (ainakin osittain) samanlaiset poliittiset näkemykset ja mielipiteet, mutta näitä seikkoja ei alleviivata avoimissa tapahtumissa liikaa, vaan kaikki avoimet ihmiset ovat tervetulleita. Esimerkiksi rasismia, fasismia tai seksismiä ei suvaita lainkaan, mutta yleensä yhteisön arvomaailma on valtaosalle paikalle saapuvista itsestäänselvyys.

Ensimmäisinä vuosina valtauksen takapihalla pidettiin puutarhaa, mutta sittemmin kaupunki on ottanut alueen käyttöön, joten puutarhatoiminta on jouduttu lopettamaan. Muilta osin valtauksen toiminta on pysynyt hyvin samanlaisena alusta lähtien. Tapahtumia järjestetään samoilla periaatteilla ja riippumattomuus kaupallisista tahoista halutaan säilyttää.

Yhteisöllisyys ilmenee Hollannin esimerkissä asukkaiden aktiivisella yhteistyöllä tapahtumien järjestämisessä ja valtauksen kunnostamisessa. Myös häätöyritykset halutaan käsitellä kaikkien kesken. Asukkailla on selkeä yhteinen näkemys valtauksen säilyttämisestä ja kunnossapidosta, eikä työvuorojen jakamisessa tule ongelmia, koska jokainen haluaa säilyttää sekä asunnon että yhteisen avoimen tilan.

5.3 Suomi

Suomen kohdalla käsiteltävä case-esimerkki on opinnäytetyötä kirjoitettaessa jo lopettanut toimintansa, mutta kyseinen valtaus oli toistaiseksi pitkäikäisimpiä tapauksia Suomen valtaushistoriassa. Valtaukseseen kuului kaksi tyhjillään olevaa, samassa pihassa sijaitsevaa rakennusta. Suurimpana motiivina valtaukseseen oli omaehtoinen asuminen, joten tapaukseen ei liittynyt sosiaalikeskuksiin ja vapaisiin tiloihin useasti liittyvää tiedottamista. Toisen rakennuksen valtaajilla suurin yhteinen tekijä oli punk-kulttuuri ja siihen liittyvä toiminta, joten asukkaat valikoi-

tuivat enimmäkseen henkilökohtaisten kaverisuhteiden pohjalta. Toisen rakennuksen asukkaila puolestaan oli taustaa kansalaisaktiivisuuden puolella, mutta kahdesta erillisestä rakennuksesta huolimatta voidaan puhua samasta yhteisöstä.

Yhteiskunnan sosiaalisten ongelmien osoittamisen ja huomion herättämisen lisäksi haastateltu koki valtauskulttuurin toimivana keinona vapauttaa itsensä yhteiskunnallisista rakenteista ja tietoisesti asettua niiden ulkopuolelle. Nyky-yhteiskunnassa vallitseva asumismalli, käytännössä ihmisen perustarpeella rahastaminen, on haastatellun mielestä kohtuutonta ja epäoikeudenmukaista, joten valtauksessa asuminen oli hyvä vaihtoehto esimerkiksi kalliissa vuokra-asunnossa asumiselle.

Valtauksen loppuaikoina rakennuksen kellarissa sijaitsevassa soittotilassa järjestettiin satunnaisesti keikkoja, ja toisinaan valtauksessa majoittui bändejä tai muita matkustajia, mutta pääosin toiminta keskittyi asumiseen ja valtauksen ylläpitämiseen, jossa vastuu oli jaettu asukkaiden kesken. Asukkaat vaihtuivat kuitenkin vuosien varrella vaihtelevista syistä johtuen. Valtauksessa asumisen asettamat olosuhteet ehkä väsyttivät osan asukkaista, kun taas toiset halusivat muutosta elämäänsä. Joidenkin kohdalla puolestaan lisääntyvät päihdeongelmat vaikuttivat tilanteeseen, ja asuminen sekä yhteisen vastuun kantaminen vaikeutui.

Valtauksen ylläpitämisen ja satunnaisten majoitus- ja keikkatapausten lisäksi omaehtoiseen toimintaan liittyi asukkaiden jakama arvo- ja ajatusmaailma. Suuri osa asukkaista oli kasvisyöjiä, ja ruoan lisäksi esimerkiksi vaatteita, huonekaluja sekä muita käyttötavaroita haettiin useasti roskalavoilta. Toisen rakennuksen asukkaat jopa kasvattivat itse ruokansa hetken aikaa. Pääosin arvomaailmaan liittyi asioita, jotka olivat asukkaille itsestäänselvyyksiä, joten niitä ei ollut tarvetta tuoda esille erikseen. Ihmisiä, jotka eivät jaa (edes osittain) seksismiä, rasismia ja kaupallisuutta vastustavaa ajatusmaailmaa harvoin nähdään Suomessa vallatuissa rakennuksissa.

6 Johtopäätökset

Työn lähtökohtana oli tutkia kolmea erilaista yhteisöä ja yhteisöllisyyden ilmenemistä talonvaltauskulttuurissa. Aiheeseen liittyy usein paljon negatiivisia ennakkoluuloja, ja opinnäytteen tavoitteena oli sekä avata aihetta siihen perehtymättömälle että kumota useimpia ennakkoluuloja. Aiheesta on aiemmin tehty joitain tutkimuksia, mutta suuri osa aihetta käsittelevästä kirjallisuudesta on edelleen valtauskulttuuriin osallistuneiden työstämää materiaalia.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin sekä kasvotusten että sähköpostitse tehtyjä henkilökohtaisia haastatteluja, joissa jokaisesta valtauksista yksi henkilö kertoi lyhyesti valtauksen historiasta sekä yhteisöstä ja yhteisöllisyyden ilmenemisestä oman kokemuksensa mukaan. Tutkimuksessa haastateltiin valtauksiin osallistuneita henkilöitä Suomesta, Saksasta ja Hollannista. Haastateltavat valittiin eri maista, jotta tulosten perusteella olisi mahdollista vertailla, miten esimerkiksi lainsäädäntö ja ympäristötekijät vaikuttavat yhteisön syntyyn ja valtauksen säilyttämiseen. Hollannissa ja Saksassa, joissa valtauskulttuurilla on huomattavasti Suomen valtauksia pidempi historia, huomattiin paljon yhteneväisyyksiä. Lähtökohtaisesti arvomaailma oli molemmissa hyvin samanlainen (mm. seksismiä, rasismia tai fasismia ei suvaita), ja tapahtumien järjestämistä lähestyttiin yhdessä tekemisen keinoin, jolloin voidaan säilyttää vapaus kaupallisten tahojen kontrolloimasta toiminnasta. Keski-Euroopassa ongelmat lainsäädännön kanssa ovat erilaisia kuin Suomessa, joten monia pitkäikäisiä valtauksia on ostettu ja näin ollen laillistettu sekä Saksassa että Hollannissa. Valtaajat maksavat rakennuksista nimellistä vuokraa, joka on käytännössä lyhennystä ostoa varten lainatusta summasta.

Valtauskulttuurin tulevaisuus näyttää rakennusten laillistamisen ja erilaisten toimintaa tukevien järjestöjen johdosta lupaavalta, mutta mm. Hollannin tapauksessa muuttuneen hallituksen ja erityisesti sosiaalidemokraattisen VVD-puolueen sekä oikeistolaisen PVV-puolueen ajamat muutokset lainsäädännössä vaikeuttavat valtaustoimintaa huomattavasti. Hollannin tapaus on sikäli merkittävä, että maan lainsäädäntö on aiemmin ollut varsin myönteinen valtaustoimintaa kohtaan ja useita tyhjillään olevia rakennuksia on hyödynnetty muidenkin kuin ala- tai vastakulttuurien edustajien toimesta.

Tutkimusta olisi mahdollista laajentaa koskemaan useampia valtioita, ja mahdollisesti voisi syventyä tutkimaan tarkemmin yhtä tiettyä yhteisöä sekä sen toimintaa. Resursseista ja halukkaista valtaajista tai valtauksista riippuen tutkimus voitaisiin viedä jopa henkilötasolle, jossa samasta yhteisöstä olisi mahdollista saada useampi, mahdollisesti jonkin verran toisistaan poikkeava, näkökulma. Haastattelujen perusteella valtausten toimintaan liittyy paljon erilaisia tapahtumia ja toimintatapoja, joten henkilökohtaiset näkökulmat yhden valtauksen sisällä tarjoaisivat monipuolisen kuvan valtauskulttuurista ja yhteisöstä kokonaisuutena. Osa valtauksista toimii varmasti yhtenäisenä kokonaisuutena, mutta pitkäikäisten valtausten tapauksessa tutkimuksen avulla olisi mahdollista selvittää, onko toiminta pirstaloituneempaa kuin uusissa rakennuksissa, joissa valtaajat toimivat yhtenäisemmin.

Opinnäytetyö saavutti johdannossa esitellyt tavoitteet. Haastattelu- ja tutkimusmateriaali tarjoaa lukijalle monipuolisen kuvan talonvaltauskulttuurista sekä yhteisöllisyyden ilmenemisestä kulttuurin sisällä. Vaikka opinnäytetyö on pääasiassa suunnattu yhteisöllisyydestä ja valtauskulttuurista kiinnostuneelle, opinnäytteestä löytyvää tietoa on mahdollista hyödyntää mm. asunnottomuuteen ja kaupunkisuunnitteluun liittyvien ongelmien ratkaisemisessa.

Lähdeluettelo

Lähteet

Advisory Service for Squatters 1996. Squatters handbook. Lontoo: Advisory Service for Squatters.

Bailey, Ron 1973. The Squatters. Lontoo: Penguin.

Bosma, Jitske & Bijnen, Hijn & Davidson, Steef & Eissens Josien & van Harn, Klaas & Nijenhuis, Tineke 1984. The best action group in the world. 40 village tales from the Nieuwmarkt. Amsterdam, Stichting Uitgeverij de Oude Stad.

Boudreau, Julie-Anne & Kaika, Maria & Gandy, Matthew 2014. Squatting and urban renewal: the interaction of squatter movements and strategies of urban restructuring in Berlin. Holm, Andrej & Kuhn, Armin 2011. International journal of urban and regional research. New Jersey: John Wiley & Sons, 644-658.

Breek, Pieter & de Graad, Floris 2001. Let a thousand refuges bloom: Inquiry into refuges in Amsterdam. Amsterdam: De Vrije Ruimte.

Consortio Aaster 1996. Polysemy of a place - Social centers: geography of desire. Data, statistics, projects, maps, becoming. Milano: Shake.

Duivenvoorden, Eric 2000. A foot in the door. History of the squatter movement 1964–1999. Amsterdam: Arbeiderspers.

Fisher, Robert & Kling, Joseph 1993. The Career of Urban Social Movements in West Germany. Mayer, Margit 1993. Urban Affairs Annual Review. Lontoo: SAGE.

Green, Sarah & Michael, Mike & Munro, Rolland & Skeggs, Beverley 2014. New social movements and the 'Centri Sociali' in Milan. Ruggiero, Vincenzo 2000. Sociological Review. New Jersey: John Wiley & Sons, 167-185.

Kinghan, Mike 1977. Squatters in London. Lontoo: Institute of Community Studies/Shelter

Lowe, Stuart 1986. Urban Social Movements: The city after Castells. New York: St. Martin's Press

Moan, Pat & Wates, Nick & Wolmar, Christian 1980. Squatting: The Real Story. Lontoo: Bay Leaf Books.

Mudu, Pierpaolo 2004. Resisting and Challenging Neoliberalism: The Development of Italian Social Centers. Mudu, Pierpaolo 2004. Antipode. New Jersey: John Wiley & Sons, 917-941.

Neuwirth, Robert 2004. Shadow Cities: A Billion Squatters, A New Urban World. Lontoo, Routledge.

Peñalver, Eduardo 2009. Homesteaders in the Hood. [verkkodokumentti]. Washington, D.C.: Slate. Saatavuus
<http://www.slate.com/articles/news_and_politics/jurisprudence/2009/03/homesteaders_in_the_hood.html> (luettu 4.3.2014).

Pruijt, Hans 2013. The Logic of Urban Squatting. Pruijt, Hans 2013. International Journal of Urban and Regional Research 37.1. New Jersey: John Wiley & Sons, 19-45.

Sterling, Toby 2010. Violent protests after Dutch outlaw squatting. [verkkodokumentti]. New York: Associated Press. Saatavuus <http://www.nbcnews.com/id/39463891/ns/world_news-europe#.U0OIA61_twU> (luettu 8.4.2014).

Van den Berg, Thijs 2007. From church to café [verkkodokumentti]. Utrecht: Debuut. Saatavuus <<http://utrecht.cafe-olivier.be/files/utrecht.cafe-olivier.be/vankerktotcafe.pdf>> (luettu 9.2.2014).

Somerville, Peter & Sprigings, Nigel 2005. Housing and Social Policy: Contemporary Themes and Critical Perspectives. Lontoo: Routledge

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Mitä yhteisöllisyys on? [verkkodokumentti]. Helsinki: 2014. Saatavuus <http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/yhteisollisyys> (luettu 17.2.2014).

Wates, Nick 1976. The Battle for Tolmers Square. Lontoo: Routledge & Kegan Paul.

Haastattelut

Kolmen talonvaltaajan nimetön haastattelu Saksassa, Suomessa ja Hollannissa, helmikuu 2014.

Haastattelurunko

- Milloin ja miten rakennus on vallattu? Olitko mukana?
- Miten koet yhteisön? Mistä se syntyy?
- Miten rakennuksen vallannut ryhmä on saatu yhteen?
- Miksi olet itse mukana talonvaltauskulttuurissa?
- Mitä yhteisönne toimintaan kuuluu?
- Miten yhteisönne on muuttunut tai kehittynyt vuosien aikana?
- Mitkä arvot ovat yhteisölle tärkeitä?